

Sporočilo za javnost

Morebitna legalizacija konoplje za osebno rabo je preveliko in nepotrebno tveganje

Ljubljana, 29. maj 2024 – Ker smo v zadnjem času priča širjenju zavajajočih, predvsem pa strokovno neutemeljenih informacij glede konoplje, je Slovensko združenje za kronične nenalezljive bolezni včeraj v poslovni stavbi Smelt pripravilo posvet s strokovnjaki. V pogovoru, ki ga je vodil Nejc Šmit, so svoje stališče podali Stig Erik Sørheim, dr. Maja Ebert Moltara, dr. Andrej Kastelic, Robert Štaba, David Razboršek, Anita Grbić, Oskar Dragan ter mag. Drago Sukič. S predstavitvijo obširnih analiz stanja v tujini ter svojih izkušenj pri delu na tem področju so podprli dejstvo, da glede na izkušnje iz drugih držav legalizacija ne izpolnjuje obljub o zmanjšanju črnega trga in zaščiti uporabnikov, prinaša pa številna tveganja, kot so močno povečano število težav z duševnim zdravjem, zasvojenosti, zastrupitev otrok in prometnih nesreč ter povečana uporaba med nosečnicami.

Konoplja je rastlina s številnimi koristnimi lastnostmi, vendar lahko njena neodgovorna raba vodi do mnogih znanih in neznanih tveganj. Pri vzpostavljanju ravnotežja med smiselnim izkoriščanjem njenih potencialov in skrbjo za zaščito javnega zdravja igrajo ključno vlogo politike, ki določajo njeno dostopnost na trgu. Slednje morajo biti zastavljene premišljeno, saj lahko v nasprotnem primeru vodijo v komercializacijo trga s številnimi negativnimi posledicami za potrošnike, predvsem mlade. Prihajajoči referendum to pomembno vprašanje naslavlja površno in brez vključevanja strokovnjakov z vseh ključnih področij. Z

namenom odpiranja širše razprave ter ozaveščanja javnosti o stališčih domačih in tujih strokovnjakov je Slovensko združenje za kronične nenalezljive bolezni pripravilo strokovno razpravo, ki omogoča bolj celostno razumevanje koristi in tveganj, povezanih s konopljo.

V uvodnem nagovoru je **Matej Košir, direktor Inštituta "Utrip"**, predstavil stališča iniciative "Pametno o konoplji" in pojasnil, da želijo nevladne organizacije s tem posvetom volivkam in volivcem ponuditi relevantne informacije, ki bodo lahko pripomogle k preudarnemu odločanju na referendumu.

Stig Erik Sørheim, predsednik EURAD (Evropske mreže za politiko drog) in vodja mednarodnega oddelka Actis (norveška mreža s področja politike do alkohola in drog), je izpostavil: *"Moje stališče temelji na javnozdravstveni perspektivi, pri čemer me skrbijo možne posledice legalizacije konoplje, predvsem povečana uporaba in s tem povezana škoda. Legalizacija lahko spodbudi uporabo na več načinov, med drugim z znižanjem cen zaradi konkurence ter odpravo pravnih tveganj, širitvijo dostopnosti prek trgovske industrije ter trženjem novih izdelkov, prilagojenih različnim demografskim skupinam. Ti mehanizmi se ujemajo s konceptom štirih P-jev trženja: cene, distribucije, izdelka in promocije. Poleg tega legalizacija spodbudi nastanek komercialne industrije, ki ima finančne interese in lahko vpliva na oblikovanje političnega okolja, podobno kot pri alkoholu, tobaku in drugih komercialnih determinantah zdravja. Kljub zastavljenim ciljem legalizacije, kot so varovanje javnega zdravja, zaščita mladih in boj proti črnemu trgu, je po poročilu Mednarodnega nadzornega odbora za droge (INCB) opaziti, da noben od teh ciljev ni bil dosežen. Nasprotno, opažamo naraščajočo škodo, kot so težave z duševnim zdravjem, zastrupitve otrok in povečana uporaba med nosečnicami. Izkušnje držav, ki so že legalizirale konopljo, kažejo, da legalizacija ni bistveno zmanjšala uporabe med mladimi in ni bila uspešna pri zatiranju ilegalnega trga. Nemška alternativa se za zdaj izogiba komercializaciji konoplje, vendar je vprašljivo, ali bo ta pristop učinkovit pri doseganju ciljev vlade in INCB. Namesto tega bi se lahko nekomercialni trg konoplje izkazal za neuspešnega pri zmanjšanju ilegalnega trga, saj so izkušnje iz Severne Amerike pokazale, da nezakonito gojenje cveti tudi v zakonitem okolju."*

Lažji dostop do izdelkov iz konoplje z vedno večjimi vrednostmi THC predstavlja veliko nevarnost za mladostnike, predvsem za njihovo duševno zdravje. **Strokovni sodelavec programa za otroke in mladostnike, Oskar Dragan, skupaj z ostalimi predstavniki Društva Projekt Človek**, izpostavlja: *"Zaskrbljujoča je razširjenost in*

sprejetost uporabe konoplje v družbi, k čemur dodatno prispevajo pobude za legalizacijo. Negativni učinki kajenja konoplje so premalo poznani, še posebej pri mladostnikih. Kot družba premalo ukrepamo pri ozaveščanju mladih o teh učinkih, kar vodi v nekritično uporabo konoplje, pri čemer se pogosto spregledajo negativne posledice. Pomembno je delati na ozaveščanju in razumevanju teh posledic, kar nam omogoča zavzeti bolj kritično stališče do kajenja konoplje kot družba. Pri svojem delu vidimo, da mladi zelo hitro sprevidijo, da od kajenja nimajo velikih koristi, hkrati pa zaradi kajenja izgubijo večino prostega časa in veselje do drugih aktivnosti. Ko se mladim predstavi nesorazmerje med ceno, ki jo plačujejo za to, kar dobijo, hitro sprejmejo odločitev za spremembo."

Težave s pomanjkljivim zavedanjem potencialnih škodljivih učinkov preparatov iz konoplje opažajo tudi v kliničnem okolju. **Dr. Maja Ebert Moltara, specialistka onkologije in vodja specializiranega paliativnega tima**, je o uporabi konopljinih pripravkov pri podpori bolnikov z rakom izpostavila naslednje: *"V zadnjih letih opažamo vedno večje zanimanje za uporabo preparatov konoplje v obravnavi številnih bolezni, tudi raka. Uporaba konopljinih pripravkov v smislu zdravljenja raka ni dokazana in se zato ne izvaja nikjer po svetu. Njihova učinkovitost je dokazana pri lajšanju simptomov v podpornem in paliativnem zdravljenju: za te indikacije uporabo predpisanih pripravkov bolnikom v celoti krije ZZS. Ne smemo pa zanemariti dejstva, da lahko imajo preparati konoplje tudi življenjsko ogrožajoče neželene učinke (miokardni infarkt) ter da posamezniki preparate konoplje prenašajo zelo različno in so razponi odmerkov, ki ne povzročajo neželenih učinkov, zelo ozki, zato je ključno, da zdravljenje spremlja zdravnik. Bolnikom z rakom, ki prejemajo nekatere izmed onkoloških zdravljenj, kot je imunoterapija, se uporaba preparatov konoplje lahko celo odsvetuje, saj so že objavljene raziskave, ki govorijo o možni manjši učinkovitosti zdravljenja raka, če bolniki sočasno uporabljajo tudi preparate konoplje."* Poudarila je tudi pomen izobraževanja zdravstvenih delavcev in splošne populacije o dobrih in potencialnih škodljivih učinkih preparatov konoplje.

Anita Grbić, predsednica Društva UP, dodaja: *"V društvu UP, ki že 30 let deluje na področju zasvojenosti, nismo zagovorniki legalizacije konoplje za osebno rabo. Poleg številnih negativnih učinkov, ki jih uporaba slednje prinaša, menimo, da bi spremembe na področju legalizacije prinesle večja prometno-varnostna tveganja in predvsem povečana zdravstvena tveganja, še posebej, ko gre za uporabo v obdobju mladostništva. Vprašljiva pa je že sama sporočilnost družbi, da je psihoaktivna snov obravnavana kot nekaj običajnega. Menimo tudi, da odločitev o medicinski rabi spada*

v roke stroke." Izpostavila je tudi pomen ozaveščanja mladostnikov in njihovih staršev o iskanju verodostojnih informacij: spletne strani, predvsem postavljene s strani podjetnikov, ki prodajajo izdelke iz konoplje, pogosto navajajo napačne in zavajajoče informacije.

Razširjenost uporabe v obdobju mladostništva predstavlja veliko grožnjo splošnemu stanju duševnega zdravja mladih v Sloveniji, saj že danes mladostniki, ki se soočajo z duševnimi stiskami, nimajo dostopa do obravnave. **Dr. Andrej Kastelic** izpostavlja: *"Legalizacija za osebno rabo pomeni večjo dostopnost, kar vodi v bolj razširjeno uporabo. Glede na raziskave iz tujine zato pričakujemo, da se bo stanje v Sloveniji po legalizaciji poslabšalo. Uporaba konoplje lahko namreč poslabša ali sproži stanja, kot so psihoza, čustvene in vedenjske motnje, depresija in suicidalnost. V centru nimamo časa, da bi sprejemali mladostnike, ki so "le" uporabniki konoplje – k nam prihajajo mladi z že razvitimi duševnimi motnjami. Čakalna doba za mladostnike, ki potrebujejo psihologa ali psihiatra, je lahko tudi eno leto. Ljudje, ki iščejo pomoč, je že danes ne morejo dobiti, če pa se bo število teh težav v populaciji mladostnikov še povečalo, ne vemo, kako bomo to pokrili. Čeprav se ustanovljajo centri za duševno zdravje, vemo, da ti centri nimajo dovolj osebja, niti ne znanja. Čudim se politiki, ki ne uspe zvišati trošarin za alkohol, kar je dokazano učinkovita metoda za zmanjšanje razširjenosti uporabe alkohola, hkrati pa odpira vrata novi škodljivi drogi. S strokovnega vidika je to nespametno."*

Za zaščito mladih in njihovega duševnega zdravja moramo kot družba sprejemati odgovorne odločitve. **Mag. Drago Sukič, spec. ZDT, strokovni vodja programa Terapevtska skupnost za zasvojene s pridruženimi težavami v duševnem zdravju**, skupaj z ostalimi predstavniki Zavoda Pelikan – Karitas poudarja: *"Posvetovalni referendum za legalizacijo konoplje za osebno rabo in medicinske namene se nam zdi prenačljjen. Pred izvedbo referenduma bi se morali politični akterji bolj poglobljeno posvetovati s stroko in nevladnimi organizacijami, ki se ukvarjamo s psihosocialno rehabilitacijo zasvojenih. Pri svojem delu se srečujemo s posledicami zlorabe konoplje, predvsem med mladimi: zgodnji začetek uporabe in redna uporaba konoplje v mladosti lahko vodita do razvoja hujših duševnih motenj in povečata tveganje za odvisnost od drugih drog. Legalizacija konoplje za osebno rabo je občutljivo družbeno vprašanje in javnozdravstveni problem, ki zahteva širšo družbeno in strokovno razpravo. Neodgovorno do mladine je, da se ne upošteva mnenja strokovnjakov in organizacij, ki se vsakodnevno ukvarjajo s posledicami rabe in zlorabe konoplje. Pred izvedbo referenduma bi bilo nujno ustvariti prostor za poglobljeno strokovno in javno razpravo*

o učinkih legalizacije. Prav tako bi morali vnaprej jasno opredeliti obseg dovoljenja za osebno rabo, pridelavo, prodajo in nadzor kakovosti konoplje.

K vse bolj razširjeni rabi konoplje med mladimi prispeva tudi pomanjkljivo zavedanje o njeni zasvojljivosti. **Predstavnica Mladinske zveze Brez Izgovora Slovenija in študentka medicine, Julija Vita Glas**, je izpostavila: *“THC je zasvojljiva substanca. Čeprav je dolgo veljalo, da naj bi navada prešla v odvisnost le pri okrog 10 % uporabnikov marihuane, podatki iz nedavno objavljenega članka v reviji Addiction¹ kažejo, da je s konopljo zasvojenih več kot 40 % uporabnikov konoplje v ZDA. Leta 2022 je število vsakodnevnih uporabnikov marihuane prvič preseгло število vsakodnevnih uporabnikov alkohola. To lahko pripišemo predvsem naraščajočim vrednostim THC v izdelkih, dostopnih tako na črnem kot na legalnem trgu. Če je bila še pred nekaj desetletji vsebnost THC v izdelkih iz konoplje pod 5 %, se danes vrednosti začnejo pri 15 %, na ameriškem trgu v določenih izdelkih dosežajo več kot 90 % THC. To ne pomeni le bistveno močnejših psihoaktivnih učinkov in negativnih posledic za zdravje, ampak veliko večjo verjetnost za razvoj zasvojenosti. Zanj so še posebej dovzetni mladi, ki v večini še vedno menijo, da konoplja ni zasvojljiva.”*

Problem uporabe konoplje se kaže na prav vseh področjih življenja, tudi v prometni varnosti. **Robert Štaba, predsednik Zavoda Varna pot**, je izpostavil, da bo *“legalizacija konoplje prinesla povečanje uporabe konoplje, sploh če povežemo korelacijo z uživanjem alkohola in moko kulturo, v kateri žal živimo. Večja uporaba pa pomeni, da bo slej ali prej več ljudi pod vplivom tudi v prometu. Zanimivo je, da se tako mladi kot starejši zavedamo odgovornosti uporabe konoplje in alkohola, ko pa pride do prometne nesreče pod vplivom, pa se ta odgovornost – tako finančna kot moralna – kar razblini oz. razvedeni. In prepričan sem, da bi se zavedanje glede uporabe konoplje, če bi bili zakoni vzpostavljeni drugače in bi sodišče odgovornost dodelilo posameznemu povzročitelju prometne nesreče, ki bi nato nosil finančno odgovornost za vso povzročeno škodo, tudi tisto dolgoročno, ki se nanaša na dolgotrajna zdravljenja žrtev prometnih nesreč, vsekakor spremenilo.”*

Dopolnil pa ga je **David Razboršek iz Zavoda VOZIM**, ki je poudaril: *“Desetletja dela na področju alkohola so prinesla zavedanje, da alkohol in promet ne gresta skupaj. Pa je danes kljub temu približno tretjina prometnih nesreč še vedno povzročena zaradi vožnje pod vplivom alkohola. Pri drogah pa je slika še precej drugačna – zavedanje, da so droge v prometu problem, je zelo majhno, veliko oseb, ki prometne nesreče*

¹ <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/add.16519>

povzročijo, zavrača strokovni pregled na droge ... Zato nas na tem področju čaka še resnično veliko dela." Dodal je še: "Vsi govorijo o denarju, ki bo prišel v državno blagajno zaradi davkov, a nihče ne govori o stroškovni plati, ki jo prinesejo posledice prometnih nesreč zaradi uporabe drog. Kaj šele o stroških ostalih zdravljenj."

Matej Košir, direktor Inštituta "Utrip" in vodja mreže "Preventivna platforma", je povzel: *"Morebitna legalizacija konoplje za osebno rabo bi zagotovo prinesla veliko slabega, saj izkušnje iz ZDA in Kanade kažejo zgolj negativne trende pri razširjenosti konoplje med mlajšimi odraslimi, občutno pa se je poslabšalo tudi duševno zdravje, pri čemer beležijo rekordne deleže psihoz in drugih duševnih motenj. Poslabšala se je prometna varnost, črni trg se je v nekaterih okoljih, npr. v Oregonu, kljub legalizaciji več kot podvojil, vse več je sprejemov v bolnišnice in urgentne oddelke zaradi zastrupitev in prekomernih odmerkov THC-ja, celo med otroki in mladostniki, in še bi lahko naštevali. Nevladne organizacije s področja javnega zdravja volivce in volivke pozivamo k preudarnemu razmisleku ter glasovanju za zdravje in dobrobit prihodnjih generacij. Tveganje za negativne učinke je preveliko in kot starši ali stari starši si resnično ne želimo takšnega scenarija, kot se je zgodil v tistih državah, ki so omilile zakonodajo glede konoplje."*

Franc Zalar, predsednik zKNB in podpredsednik Društva za zdravje srca in ožilja

Matej Košir, direktor Inštituta Utrip in vodja mreže Preventivna platforma

David Razboršek, direktor Zavoda Vozim

Manca Kozlovič, predsednica Mladinske zveze Brez izgovora Slovenija

mag. Nataša Jan, direktorica Društva za zdravje srca in ožilja Slovenije

Neža Polh, generalna sekretarka Slovenske zveze za javno zdravje, okolje in tobačno kontrolo (SZOTK)

Tomaž Gorenc, direktor Inštituta za zdravje in okolje (IZO)